

NOG EENIGE WOORDEN OVER EDISON'S PHONOGRAAF.

Sedert het bekend worden van mijn stukje over dit onderwerp (zie bl. 361 van dezen jaargang) zijn zeker een aantal lezers van dit *Album* in de gelegenheid geweest om door eigen aanschouwing kennis te maken met dit werktuig. In de amerikaansche afdeeling der wereldtentoonstelling te Parijs is het door een zeer goed werkend exemplaar vertegenwoordigd en bovendien is in die stād geen gebrek aan andere gelegenheden om hetzij de phonograaf alleen, of dezen nevens telephoon en mikrofoon in werking te zien en te hooren. En "iedereen" is dit jaar te Parijs geweest of gaat er nog in deze maand heen.

Toch durf ik eenige regels ruimte in deze aflevering vragen, om mijne eigene indrukken en waarnemingen dienaangaande mede te deelen, ten eerste omdat zeker niet *alle* lezers tot bovengenoemden "iedereen" behooren en ten tweede omdat ik mij zelven ook niet daaronder tellen mag. In plaats van te Parijs, heb ik namelijk een gedeelte der vorige maand in Engeland doorgebracht en te Londen was het mij veroorloofd een onder de oogen van EDISON zelve vervaardigde phonograaf, alleen met den vervaardiger, nauwlettend te onderzoeken. Misschien zullen dus zelfs zij, die elders reeds dit werktuig hebben gehoord, nog eenige oogenblikken willen besteden om hunne aantekeningen of herinneringen met de mijne te vergelijken. 't Is namelijk, zoo niet waarschijnlijk, dan toch mogelijk dat de Parijsche indrukken minder gunstig zijn dan de Londensche. Het feit toch dat een bekend instrumentmaker te Parijs aan iemand hier te lande, die van hem een phonograaf wenschte te ontvangen en hem dit had geschreven, een antwoord zond, waarin hem werd aangeraden om met die bestelling te wachten totdat dit werktuig nog wat zou verbeterd zijn, aangezien thans het geluid daarvan met niets beter kon vergeleken worden dan met dat van een stuk koperdraad, dat over

een vijl wordt gestreken, bewijst genoeg dat daar ook zeer onvolkomen exemplaren in omloop moeten zijn.

De inrichting van het werktuig te Londen verschilde van de op bl. 264 en 265 afgebeelde alleen daardoor, dat de beweging der rol niet door een krukje met de hand, maar door een raderwerk met windvleugel en dalend gewicht werd teweeggebracht. Die rol was reeds met bladtin bedekt toen ik er bij kwam; het palletje, dat het raderwerk in stilstand hield, werd weggedrukt, de vertooner plaatste den mond voor het trechttertje en sprak nu, zeer luid maar zonder te schreeuwen, daar een viertal zeer bekende engelsche rijmregels uit, van *Jack Horner in his corner* en van *Mother Hubbard with her cupboard*. Daarna werd het raderwerk weder tot stilstand gebracht, de rol teruggeschoven tot dat het pennetje van het trilplaatje weder raakte aan het begin der daardoor gedurende het spreken in het bladtin voortgebrachte groef, en nu het raderwerk weder in beweging gesteld. Ik hoorde nu al de uitgesproken woorden weder; alle stembuigingen en de eigenaardige klank van 's sprekers stem waren volkomen te herkennen en dit alles klonk even luid als zijne stem wanneer hij gewoon sprak, zoodat ik het zonder eenige inspanning verstond, toen ik mij zoover als het lokaaltje dit toeliet, dat is op ongeveer drie meters afstand, van het werktuig begaf. Niet alle medeklinkers werden evenwel even duidelijk weergegeven. Toch geloof ik niet dat dit mij het verstaan der woorden aanmerkelijk zou hebben bemoeijlijkt, veel minder onmogelijk gemaakt, ook al waren ze niet zoo bekend geweest. Op mijn verzoek werd nu de rol weder teruggeschoven en tot omwenteling gebracht. En weder hoorde ik hetzelfde, zonder dat er in sterkte, duidelijkheid of klankvorm een merkbare vermindering kon worden waargenomen. Op mijne vraag hoe dikwijls zulk eene herhaling van het eenmaal gesprokene wel mogelijk was, ontving ik ten antwoord: minstens twintig malen.

Nu maakte ik zelf het raderwerk vrij, sprak luide in het trechttertje de twee eerste regels van het "Wien neerlandsch bloed", en zong die vervolgens, in het begin vrij zacht maar met toenemende sterkte, zoodat ik bij de laatste woorden mijn stem zooveel mogelijk had uitgezet. Ik heb nooit vreemder gewaarwording ondervonden, dan toen ik eenige oogenblikken daarna het instrument die woorden hoorde herhalen met mijn eigen stemgeluid als 't ware gefotografeerd! En nog treffender was dit bij 't herhalen van het gezongene. Ook de eerste, zacht gezongen, woorden kwamen duidelijk terug en de laatsten ontlokten mij

eene luide verzuchting, die den Engelschman mij vragend deed aankijken. "De phonograaf," antwoordde ik hem, "zegt mij dat ik oud word, want ik hoor nu dat mijn stem, toen ik haar zoo sterk mogelijk uitzette, merkbaar heeft gebeeefd." Hij lachte, alsof hij zeggen wilde: dat heb ik ook wel gehoord!

Ik schaamde mij toch niet over die verzuchting. Ook nu doe ik het niet over de zwakheid, die zich daarin lucht gaf. Want al weet men, uit honderd andere nog minder bedriegelijke kenteekenen en sedert lang, dat men "niet jong meer" is, toch is het niet aangenaam, als men zich dit door "zoo'n zielloos ding" al nabouwend hoort verwijten! En er was hier nog veel meer. Het was voor mij geen zielloos ding: het was een kind, dat daar sprak. Een kind, dat nu reeds de wereld verbaast door wat het nu, nog zoo jong, reeds verrichten kan, maar meer, veel meer nog door wat het belooft te worden. Als men het aanziet, dan zou men, vuriger dan ooit anders, wenschen jong te zijn en nog veel, veel jaren levens voor zich te hebben, al ware het alleen om de ontwikkeling van dit wonderkind te kunnen gadeslaan en met grond te kunnen hopen het eens te zullen zien in zijn volle mannenkracht. En dit des te meer, omdat de richting waarin en de wijze waarop zich die mannenkracht openbaren zal, nog geheel voor ons verborgen liggen.

Maar laat ons alvast met het tegenwoordige tevreden zijn. Het is reeds verbazend genoeg. De bladtinplaat, waarin die engelsche en hollandsche woorden en die tonen zijn gegroefd, heb ik mogen medenemen. Zij ligt voor mij terwijl ik dit schrijf. Ik wenschte dat ik eenige honderdtallen daarvan bezat! Dan zou ik den uitgever verzoeken om bij elk exemplaar van deze aflevering een stukje daarvan te verzenden, en den lezer uitnoodigen om die groeven eens oplettend te willen nagaan en met een vergrootglas te onderzoeken. Wie dit doet en zich daarbij herinnert wat de nauwelijks zichtbare verschillen in den vorm daarvan een hemelsbreed verschil vertegenwoordigen in den aard der trillingen, die ze hebben voortgebracht en die zij weder kunnen doen ontstaan... die staat verbaasd en, wat hierbij niet het minst opmerkelijk is, al meer en meer verbaasd, naarmate hij meer daarover nadenkt en dieper doorgedrongen is in de kennis van alles wat hierop betrekking heeft.